

Vergaderjaar 1983–1984

18 390

Europees Verdrag inzake de schadeloosstelling van slachtoffers van geweldmisdrijven; Straatsburg, 24 november 1983

Nr. 1

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitters van de Eerste Kamer en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 18 mei 1984

Ter griffie van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal ontvangen op 21 mei 1984. De wens dat deze overeenkomst aan de uitdrukkelijke goedkeuring van de Staten-Generaal zal worden onderworpen, kan door of namens een of beide Kamers of door ten minste vijftien leden van de Eerste Kamer dan wel dertig leden van de Tweede Kamer te kennen worden gegeven uiterlijk op 20 juni 1984.

Ter voldoening aan het ter zake bepaalde in de Grondwet¹, de Raad van State van het Koninkrijk gehoord, heb ik de eer u hierbij ter stilzwijgende goedkeuring over te leggen het op 24 november 1983 te Straatsburg tot stand gekomen Europees Verdrag inzake de schadeloosstelling van slachtoffers van geweldmisdrijven (Trb. 1984, 2)².

Een toelichtende nota bij dit Verdrag gelieve u hiernevens aan te treffen. De goedkeuring wordt alleen voor Nederland gevraagd.

De minister van Buitenlandse Zaken,
H. van den Broek

¹ Art. 91, (1), add. art. XXI, (1) (a) G.W. en art. 61, (3), G.W. 1972.

² Ter inzage gelegd op de bibliotheek.

Inleiding

In 1975 is in Nederland een wet tot stand gekomen (Wet van 26 juni 1975, Stb. 382), houdende voorlopige regeling van een schadefonds geweldsmisdrijven. Deze wet maakt het mogelijk dat aan slachtoffers van geweldsmisdrijven (of hun nabestaanden) uitkeringen worden gedaan bij zwaar lichamelijk letsel (of overlijden), dat het gevolg is van een in Nederland opzettelijk gepleegd geweldsmisdrijf. Deze wet geeft uitdrukking aan de gedachte dat de rechtsgemeenschap – de maatschappij als geheel – een bijzondere verantwoordelijkheid heeft tegenover de slachtoffers van ernstige delicten. Deze gedachte heeft ook internationaal veld gewonnen. Ze heeft ertoe geleid, dat in andere landen soortgelijke voorzieningen tot stand kwamen (Engeland en Zweden kenden trouwens al wetgeving op dit terrein voordat – in 1972 – het ontwerp van de Wet voorlopige regeling schadefonds geweldsmisdrijven bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal ahangig werd gemaakt).

Ook de Raad van Europa heeft sinds het begin van de jaren zeventig aan dit onderwerp aandacht besteed. In 1977 aanvaardde het Comité van Ministers van de Raad resolutie (77)27 over schadevergoeding aan slachtoffers van misdrijven. Deze resolutie hield een aanbeveling aan de lid-staten in, om onder bepaalde voorwaarden compensatie mogelijk te maken voor de slachtoffers van opzettelijke geweldsmisdrijven of hun nabestaanden voor zover daarin niet langs andere weg kon worden voorzien. Met name het vraagstuk hoe te handelen in het geval dat de benadeelde niet de nationaliteit heeft van het land waar het misdrijf is gepleegd, deed echter de behoefte rijzen aan een nadere internationale regeling van de in de resolutie van 1977 aan de orde gestelde materie.

Ook het Europees Parlement toonde voor deze problematiek belangstelling, zoals bleek uit een op 19 maart 1981 aangenomen resolutie (Publ. blad EG, C 77/81, blz. 77, dd. 6 april 1981). In deze resolutie vroeg het parlement de Commissie van de EG om een richtlijn vast te stellen, waarbij de lid-staten worden verplicht om slachtoffers van geweldsmisdrijven overeenkomstig bepaalde minimum-standaarden schadeloos te stellen, ongeacht van welke lid-staat deze slachtoffers onderdaan zijn. Bovendien zou deze richtlijn de lid-staten moeten verplichten om de executie van strafvonnissen te vergemakkelijken, die in een lid-staat worden gewezen met het doel schade te verhalen op een niet in die lid-staat verblijvende dader.

Een en ander heeft ertoe geleid dat in 1982 de voorbereiding van een Europees Verdrag ter zake in het kader van de Raad van Europa ter hand werd genomen. Het hier nader te bespreken Verdrag is de vrucht geweest van dit beraad.

Het Verdrag is op 24 november 1983, de dag van openstelling voor ondertekening, voor het Koninkrijk ondertekend. Op die datum werd het ook ondertekend voor de Bondsrepubliek Duitsland, Denemarken, Frankrijk, Griekenland, Luxemburg, Noorwegen, het Verenigd Koninkrijk en Zweden.

Algemeen

Het doel van het Verdrag is een grotere eenheid tot stand te brengen in de wetgeving van de verschillende lid-staten over dit onderwerp en, voor zover in bepaalde landen nog geen wetgeving ter zake bestaat, die in het leven te roepen. Verder beoogt het Verdrag samenwerking tot stand te brengen tussen de verschillende lid-staten op dit terrein, mede met het oog op een gelijke behandeling van vreemdelingen afkomstig uit één van de lid-staten die in één der lid-staten het slachtoffer zijn geworden van een opzettelijk gepleegd geweldsmisdrijf. Daartoe formuleert het Verdrag in Deel I een aantal uitgangspunten waardoor de verschillende staten zich in hun wetgeving dienen te laten leiden, terwijl Deel II is gewijd aan de

internationale samenwerking. Deel III bevat de bij Raad van Europa-verdragen gebruikelijke slotbepalingen.

Het Verdrag bevat een aantal minimumeisen waaraan de wetgeving van de staten die partij zijn bij het Verdrag dient te voldoen. Het streven is geweest enkele algemene beginselen vast te stellen, niet om de staten die bij het Verdrag partij willen worden een gedetailleerde eenvormige regeling op te dringen. Het Verdrag heeft geen rechtstreekse werking.

De inhoud van het Verdrag is niet van dien aard, dat daartoe de Nederlandse wetgeving – waarbij uiteraard in het bijzonder te denken valt aan de hoger genoemde wet van 1975 en het daarop steunende uitvoeringsbesluit (Koninklijk besluit van 3 september 1975, Stb. 492) – zou moeten worden aangepast. Onder verwijzing naar de inhoud van het toelichtend rapport op het Verdrag dat in het kader van de Raad van Europa is opgesteld en als bijlage bij deze toelichtende nota is gevoegd, moge hier met het volgende worden volstaan.

Preambule

Ook bij de totstandkoming van de Wet van 26 juni 1975, Stb. 382, is uitvoerig van gedachten gewisseld over de vraag welke de rechtsgrond is van een regeling als de onderhavige. Men zie in het bijzonder de memorie van antwoord aan de Tweede Kamer (kamerstukken II 1973/1974, 12 131, nr. 8, blz. 1/2). In de preambule bij het Verdrag wordt gesproken van «redenen van billijkheid en sociale solidariteit» die het noodzakelijk maken meer aandacht te schenken aan de slachtoffers van opzettelijke geweldsmisdrijven of hun nabestaanden. Met name die solidariteitsgedachte is ook voor de Nederlandse regeling als rechtsgrond aangewezen.

Artikel 1

Uit artikel 1 kan worden afgeleid, zoals ook in het toelichtend rapport op het Verdrag is gesteld, dat het Verdrag geen rechtstreekse werking heeft. De verdragsstaten zullen hun wetgeving moeten aanpassen voor zover deze niet in overeenstemming is met de minimumeisen die het Verdrag stelt.

Artikel 2

Ook de Nederlandse regeling gaat ervan uit, dat geen tegemoetkoming wordt verleend in schade in welker vergoeding op andere wijze is of kan worden voorzien of indien de schade langs burgerrechtelijke weg is of kan worden verhaald (vgl. artikel 6, eerste lid, van de wet). Zie overigens artikel 3 van de wet waar de kring van benadeelden wordt getrokken op de wijze als in het Verdrag wordt gedaan. Aan de verdragsstaten wordt overgelaten te bepalen wie onder «nabestaanden» moeten worden begrepen. Volgens het eerder genoemde artikel 3, tweede lid, zijn dit voor wat Nederland betreft: de overblijvende echtgenoot, de kinderen en de ouders van de overledene, voor zover zij voor hun onderhoud van hem (of haar) afhankelijk waren.

Evenmin als het Verdrag stelt de Nederlandse wet de eis, dat de dader vervolgd of bestraft moet zijn.

Het begrip «opzettelijk gepleegd geweldsmisdrijf» is in de Nederlandse wet niet nader omschreven. Dat er sprake moet zijn van opzettelijke geweldpleging (met inbegrip van bedreigingen die de dood van het slachtoffer of zwaar lichamelijk letsel ten gevolge hebben) en dat er een oorzakelijk verband moet zijn tussen het delict en het ontstane letsel (dat ook van psychische aard kan zijn) wordt echter aangenomen, mede gelet op de mededelingen die daarover destijds in de kamerstukken zijn gedaan.

Artikel 3

Volgens dit artikel zal een tegemoetkoming kunnen worden verleend aan onderdanen van staten die partij zijn bij het Verdrag, alsmede aan hen die de nationaliteit bezitten van lid-staten van de Raad van Europa die geen partij zijn bij het Verdrag maar woonplaats hebben of ingezetenen zijn in de staat op wiens grondgebied het misdrijf is gepleegd. Artikel 3 van de Nederlandse wet gaat derhalve verder dan de tekst van het Verdrag, waar het uitgangspunt is, dat aan een ieder die ten gevolge van een in Nederland opzettelijk gepleegd geweldmisdrijf zwaar lichamelijk letsel heeft bekomen een uitkering kan worden gedaan. De Nederlandse wet (zie artikel 3, eerste lid, onder b) kent nog een uitbreiding van het toepassingsgebied van de regeling tot Nederlandse schepen en vliegtuigen buiten Nederland (zij het dat in dat geval alleen aan Nederlandse slachtoffers een uitkering kan worden gedaan), welke in het Europees Verdrag niet voorkomt.

Artikel 4

Dit artikel, dat bepaalt welke kosten kunnen worden vergoed, vindt zijn pendant in artikel 4 van de Nederlandse wet. Het Verdrag gaat ervan uit, dat in elk geval een uitkering mogelijk dient te zijn ter zake van materiële schade, zoals verlies van inkomsten, ziekenhuis- en begrafenis kosten, inkomstenderving door nabestaanden enz. Artikel 4, eerste lid, van de Nederlandse wet voorziet daarenboven in de mogelijkheid van een uitkering ter zake van immateriële schade.

Artikel 5

Dit artikel voorziet in de mogelijkheid, dat aan het bedrag van de uitkering een bepaald minimum of bepaald maximum wordt gesteld. Men vergelijkte artikel 4, tweede lid, van de Nederlandse wet en de artikelen 2 en 3 van het Besluit schadefonds geweldsmisdrijven. Het maximum van de uitkering volgens de Nederlandse wet bedraagt f 25 000 voor vermogensschade en f 10 000 voor andere dan vermogensschade (immateriële schade). Indien de schade minder bedraagt dan f 250 wordt geen uitkering toegekend.

Artikel 6

De inhoud van dit artikel vindt zijn beslag in artikel 7 van de Nederlandse wet die bepaalt dat een verzoek om een uitkering moet worden ingediend binnen zes maanden na de dag waarop het misdrijf is gepleegd, dan wel, indien het verzoek door een nabestaande wordt gedaan, binnen zes maanden vanaf de dag van overlijden.

Artikel 7

De mogelijkheid dat een uitkering wordt beperkt of geheel achterwege gelaten indien de financiële omstandigheden van de benadeelde daartoe aanleiding geven is voorzien in artikel 4, eerste lid, van de Nederlandse wet. Ook artikel 7 van het Verdrag houdt met deze eventualiteit rekening.

Artikel 8

Dit artikel opent de mogelijkheid om de uitkering te weigeren of te beperken, indien het gedrag van de verzoeker voor, tijdens of na het gepleegde misdrijf daartoe aanleiding geeft. Ook dit uitgangspunt is tot op zekere hoogte in de Nederlandse wet terug te vinden, waartoe verwezen wordt naar artikel 5 daarvan. De Nederlandse wet is op dit punt echter terughoudender geformuleerd dan het Verdrag waar in artikel 5 slechts gesproken wordt van het eventueel achterwege laten van een uitkering ter zake van schade die mede te wijten is aan het slachtoffer of de nabestaande.

Het gedrag van de verzoeker is dus slechts relevant voor zover het in oorspronkelijk verband staat tot de ontstane schade of de hoogte daarvan.

Artikel 9

Verwezen wordt naar artikel 6 van de Nederlandse wet waar op het vraagstuk van de z.g. dubbele compensatie wordt ingegaan.

Artikel 10

Het recht van subrogatie voor de instantie die een uitkering doet is, wat de Nederlandse wet betreft, neergelegd in artikel 6, derde lid.

Artikel 11

De voorlichting over het in Nederland bestaande schadefonds wordt verstrekt via speciaal daartoe gedrukte folders die bij gerechtsgebouwen, politiebureaus enz. verkrijgbaar zijn.

Artikel 12

Dit artikel verplicht de lid-staten, voor zover dit in hun bereik ligt, elkaar bijstand te verlenen in gevallen die door het Verdrag bestreken worden. Te denken valt met name aan het geven van inlichtingen. Dit alles uiteraard met inachtneming van de vigerende Nederlandse wetgeving. Hoewel het Verdrag met deze mogelijkheid rekening houdt, zijn er geen andere Nederland bindende verdragen die in dit verband relevant zijn.

Als centrale autoriteit die bevoegd is om verzoeken tot bijstand te ontvangen, zal voor Nederland worden aangemeld bij de secretaris-generaal van de Raad van Europa: de secretaris van de commissie tot beheer van het schadefonds geweldsmisdrijven te 's-Gravenhage.

Koninkrijkspositie

De regering van de Nederlandse Antillen heeft te kennen gegeven medegelding van het Verdrag voor haar land niet wenselijk te achten, aangezien niet kan worden voldaan aan de in het Verdrag gestelde minimumvereisten. Het Verdrag zal derhalve, voor wat het Koninkrijk betreft, alleen voor Nederland gelden.

De minister van Justitie,
F. Korthals Altes

De minister van Buitenlandse Zaken,
H. van den Broek

I. INLEIDING

1. Gedurende de laatste decennia is er in kringen van het strafrechtbeleid en van de criminologie bijzondere aandacht besteed aan de positie van het slachtoffer in strafzaken en aan de bescherming van zijn belangen. Daarbij is benadrukt dat hulp aan de slachtoffers een voortdurende zorg moet zijn van hen die zijn belast met het strafrechtbeleid, in dezelfde mate als de strafrechtelijke behandeling van de delinquenten. Dergelijke hulp omvat maatregelen, bestemd om zowel de geestelijke nood van het slachtoffer te verlichten, als om schadevergoeding te verlenen voor het hem toegebrachte letsel.

Eén van de aspecten van deze hulp is het verschaffen van schadeloosstelling aan het slachtoffer of aan degenen die te zijnen laste kwamen. In beginsel dient de dader de schadeloosstelling te betalen, krachtens bevel van de burgerlijke rechter of – in sommige landen – de strafrechter, dan wel krachtens een gerechtelijke of buitengerechtelijke schikking tussen hem en het slachtoffer; hoewel het slachtoffer in theorie langs deze weg genoegdoening kan verkrijgen, vindt in de praktijk echter zelden volledige schadevergoeding plaats, in het bijzonder omdat de dader niet is aangehouden, is verdwenen of niet over voldoende financiële middelen beschikt.

2. Sommige lid-staten van de Raad van Europa hebben daarom in de jaren zestig besloten een stelsel in het leven te roepen tot schadeloosstelling van de slachtoffers uit de openbare middelen in de gevallen waarin schadeloosstelling op andere wijze onmogelijk zou zijn. In het licht van deze ontwikkeling besloot de CEPC (thans de CDPC) in 1970 de schadeloosstelling van slachtoffers van misdrijven in haar werkprogramma op te nemen. Dit besluit werd door het Comité van Ministers van de Raad van Europa goedgekeurd tijdens de 192e bijeenkomst van de Raad op het niveau van regeringsvertegenwoordigers, maar voorsnog werd geen actie ondernomen, in afwachting van de uitslag van de desbetreffende werkzaamheden van de Internationale Vereniging voor het strafrecht (Elfde Internationale Congres inzake strafrecht, Boedapest, 1974).

Na bestudering van het vraagstuk van de schadeloosstelling van slachtoffers van misdrijven, beval de Negende Conferentie van de Europese Ministers van Justitie (Wenen, 1974) het Comité van Ministers van de Raad van Europa aan de CEPC opdracht te geven tot een uitwisseling van gedachten en gegevens over dit onderwerp te komen.

Een bijeenkomst ter zake werd door de CEPC in januari 1975 georganiseerd. Ten slotte werd aan een subcommissie van de CEPC verzocht gemeenschappelijke beginselen op te stellen betreffende de schadeloosstelling van slachtoffers van misdrijven, waaronder in het bijzonder schadeloosstelling uit de openbare middelen. De subcommissie heeft een ontwerp-resolutie en een rapport over deze kwestie opgesteld, die aan de CEPC werden voorgelegd en in 1977 aanvaard.

In september 1977 nam het Comité van Ministers van de Raad van Europa resolutie (77)27 betreffende de schadeloosstelling van slachtoffers van misdrijven aan. Hierin werd aanbevolen dat de lid-staten zouden zorgen voor schadeloosstelling van staatswege van slachtoffers van opzettelijk gepleegd geweld, dan wel van hen die ten laste van die slachtoffers kwamen, in de gevallen waarin schadeloosstelling niet op andere wijze kon worden verzekerd, en dat zij richtlijnen op dit gebied zouden opstellen.

Het rapport van de CEPC betreffende de schadeloosstelling van slachtoffers van misdrijven is in 1978 gepubliceerd.

3. Gedurende de vijf jaar na de aanvaarding van resolutie (77)27 hebben verschillende lid-staten van de Raad van Europa, onder andere op basis van resolutie (77)27, hetzij een nationaal stelsel voor schadeloosstelling van slachtoffers van misdrijven opgezet, hetzij wetgeving op dat gebied tot stand gebracht.

In verschillende lid-staten kwam men echter al snel tot de ontdekking dat, wilde men bescherming op sociaal gebied verlenen aan vreemdelingen die zich tussen de lid-staten verplaatsen – met name migrerende werknemers – de in resolutie (77)27 – en in het bijzonder in artikel 13 – neergelegde beginselen opnieuw in overweging zouden moeten worden genomen, en een akte met verbindende kracht zou moeten worden opgesteld.

Deze overwegingen zijn vermeld in het door de heer Luster namens het Comité voor juridische zaken van het Europees Parlement [document 1-464/80] overgelegde rapport. Tijdens het debat in het Europees Parlement op 12 maart 1981 werd gesteld dat van de zijde van de EEG een richtlijn op dit gebied zou dienen te worden opgesteld, tenzij de Raad van Europa zou besluiten over te gaan tot opstelling van een overeenkomst op basis van resolutie (77)27. In de resolutie betreffende de schadeloosstelling van slachtoffers van daden van geweld, aangenomen door het Europees Parlement op 13 maart 1981, wordt dit standpunt tot uitdrukking gebracht.

4. De CDPC heeft tijdens haar dertigste algemene vergadering (1981), deze zaken indachtig, het Comité van deskundigen inzake slachtoffers in het kader van het strafrechtelijke en sociale beleid, opgedragen zijn werkzaamheden aan te vangen met de opstelling van een Europees Verdrag betreffende de schadeloosstelling van slachtoffers van misdrijven op basis van resolutie (77)27 over hetzelfde onderwerp.

5. Het Comité kwam in 1982 tweemaal bijeen (24–26 februari en 29 september–1 oktober), onder voorzitterschap van de heer J. G. Schätzler (Bondsrepubliek Duitsland). De vergaderingen van het Comité werden bijgewoond door deskundigen uit Frankrijk, IJsland, Italië, Luxemburg, Nederland, Portugal, Turkije, het Verenigd Koninkrijk en Zwitserland, door de heer H. J. Schneider (Bondsrepubliek Duitsland) en mevrouw J. Shapland (Verenigd Koninkrijk) als adviseurs, alsmede door waarnemers uit Canada en van de IAPL.

Een vergadering van het Comité in uitgebreide samenstelling vond plaats van 17 tot en met 21 januari 1983 onder voorzitterschap van de heer J. G. Schätzler. De vergadering werd bijgewoond door vertegenwoordigers van alle lid-staten van de Raad van Europa behalve van België, Ierland, Liechtenstein en Malta.

De ontwerp-overeenkomst inzake de schadeloosstelling van slachtoffers van geweldmisdrijven van het Comité van deskundigen, als goedgekeurd, na wijziging, door het Comité in uitgebreide samenstelling, alsmede het door het Secretariaat in samenwerking met de voorzitter opgestelde ontwerp voor een toelichtend rapport zullen ter goedkeuring worden voorgelegd aan de tweeëndertigste algemene vergadering van de CDPC (april 1983).

II. ALGEMEEN

A. Opzet van het Verdrag

6. Het doel van de Raad van Europa, te weten het bevorderen van een grotere eenheid tussen de lid-staten, wordt in het bijzonder nagestreefd door harmonisatie van hun wetgevingen en onderlinge overeenstemming over een gemeenschappelijk beleid.

In dit verband heeft het Europese Comité voor strafrechtelijke vraagstukken sedert zijn oprichting getracht een gemeenschappelijk beleid inzake het voorkomen van misdrijven en de behandeling van delinquenten te bevorderen.

Een dergelijk beleid maakt het noodzakelijk dat de aandacht gelijkelijk wordt verdeeld over alle aspecten van het strafbare feit. Studies met betrekking tot het slachtoffer, die de afgelopen decennia in verschillende landen zijn verricht, hebben aangetoond dat er een wisselwerking kan bestaan tussen de delinquent en het slachtoffer tijdens het begaan van een misdrijf. Tegelijkertijd hebben die studies licht geworpen op de geestelijke en lichamelijke ontredde van het slachtoffer na een misdrijf en op de moeilijkheden die het slachtoffer dikwijls ondervindt bij het geldend maken van zijn rechten. Deze overwegingen hebben tot de conclusie geleid dat er evenveel belang moet worden gehecht aan de slachtoffers, en in het bijzonder aan de bescherming van hun belangen, als aan de reclassering van de delinquenten.

7. Dit wijst in de richting van de noodzaak te zorgen voor schadeloosstelling van het slachtoffer, niet alleen om het letsel en het leed dat deze heeft geleden zo veel mogelijk te verminderen, maar ook in het sociale conflict, veroorzaakt door het misdrijf, de verhoudingen recht te trekken en de toepassing van een verstandig en doeltreffend strafrechtbeleid te vergemakkelijken.

8. In verschillende lid-staten zijn regelingen van kracht die zijn bestemd de delinquent ertoe te bewegen het slachtoffer schadeloos te stellen (bij voorbeeld een voorwaardelijke veroordeling kan afhangen van de betaling van schadevergoeding, de straf kan bestaan uit betaling van schadevergoeding enz.). Schadeloosstelling wegens letsel wordt echter slechts in zeer weinig gevallen ook werkelijk betaald. Een bijdrage van de staat in de schadevergoeding wordt dan ook noodzakelijk geacht.

9. Er zijn verscheiden argumenten voor tussenkomst van de staat ter zake van de schadeloosstelling naar voren gebracht:

a. Volgens een theorie, is de staat *verplicht* het slachtoffer schadeloos te stellen, omdat:

– hij niet in staat is geweest het misdrijf door middel van een effectief strafrechtbeleid te voorkomen;

– hij een strafrechtbeleid heeft gevoerd dat heeft gefaald;

– nu hij persoonlijke wraakneming heeft verhinderd, hij verplicht is het slachtoffer of degenen die te zijnen laste kwamen genoegdoening te verschaffen (beginsel van staatsaansprakelijkheid wegens misdrijven).

b. Volgens een andere theorie wordt tussenkomst van de staat gerechtvaardigd op grond van *maatschappelijke solidariteit en billijkheid*: de schade van bepaalde burgers, die kwetsbaarder zijn of minder geluk hebben gehad dan andere, moet door de gehele gemeenschap worden gedragen.

c. Ten slotte wordt wel aangevoerd dat door de schadeloosstelling door de staat, die immers het gevoel van het slachtoffer dat onrecht is geschied, wegneemt, een strafrechtbeleid mogelijk is dat minder streng is, maar wel effectiever.

10. In resolutie (77)27 worden de billijkheid en de maatschappelijke solidariteit als grondslagen voor de schadeloosstelling aanvaard. Deze zelfde beginselen vormen de basis van de Overeenkomst inzake de schadeloosstelling van slachtoffers van geweldmisdrijven (tweede zin van de preambule).

Het meerderheidsstandpunt in het Comité dat het ontwerp heeft gesteld, luidde evenwel dat uit deze beginselen niet mag worden afgeleid dat de staat alleen bij absolute noodzaak (de z.g. hardheidsgevallen) moet

intervenieren. Niettemin kan bij de toekenning van schadeloosstelling rekening worden gehouden met de financiële positie van het slachtoffer of van degenen die te zijnen laste kwamen (artikel 7).

B. Doelstellingen van het Verdrag

11. In het op resolutie (77)27 gebaseerde Europees Verdrag inzake de schadeloosstelling van slachtoffers van geweldsmisdrijven worden de volgende doelstellingen nagestreefd:

a. *Harmonisering op Europees niveau van de richtlijnen* (minimumvoorzieningen) betreffende de schadeloosstelling van slachtoffers van geweldsmisdrijven, en *verlening van verbindende kracht daaraan*.

De lid-staten die het Verdrag bekrachtigen, dienen uitvoering aan de daarin neergelegde beginselen te geven, hetzij door wijziging van de bestaande wetgeving en de bestaande bestuurlijke bepalingen, hetzij door opnemng van die beginselen in nieuwe wetgeving of nieuwe bestuurlijke bepalingen.

b. *Verzekering van samenwerking tussen de lid-staten van de Raad van Europa* bij de schadeloosstelling van slachtoffers van geweldsmisdrijven, en meer in het bijzonder de bevordering van:

- *schadeloosstelling van buitenlandse slachtoffers* door de staat op wiens grondgebied het strafbare feit werd gepleegd;
- *wederzijdse bijstand* tussen de lid-staten in alle aangelegenheden betreffende schadeloosstelling.

De aanwezigheid van grote aantallen vreemdelingen op de grondgebieden van de lid-staten (migrerende werknemers, toeristen, studenten, enz.) maakt een dergelijke samenwerking noodzakelijk.

III. ARTIKELGEWIJS COMMENTAAR

DEEL I

Grondbeginselen

Artikel 1

12. Volgens de bewoordingen van artikel 1 verbinden de overeenkomstsluitende partijen zich te verzekeren dat hun huidige en toekomstige wetgeving, alsmede hun bestuurlijke praktijk, inzake de schadeloosstelling van slachtoffers van geweldsmisdrijven in overeenstemming is met het Verdrag. Hieruit volgt dat het Verdrag niet rechtstreeks toepasbaar is.

De overeenkomstsluitende staten dienen de wettelijke basis, het bestuurlijke kader en de wijze van functionering van het stelsel inzake de schadeloosstelling vast te stellen, met inachtneming van deze beginselen.

13. Aangezien in verscheidene lid-staten reeds een aantal jaren een goed functionerend systeem bestaat voor schadeloosstelling uit de openbare middelen, heeft het Comité gekozen voor opstelling van minimumbepalingen in plaats van een modelwet, die door een gebrek aan soepelheid verschillende lid-staten ervan zou kunnen weerhouden het Verdrag te bekrachtigen.

Artikel 2

14. Hierin zijn de belangrijkste voorwaarden neergelegd betreffende de schadeloosstelling van staatswege van slachtoffers van geweldsmisdrijven. Aangezien deze regels minima bevatten, zijn regels van de overeenkomstsluitende partijen waarin in een ruimere schadeloosstelling is voorzien, niet uitgesloten. De volgende artikelen bevatten, voor bijzondere gevallen, beperkingen op de in artikel 2 opgenomen verplichtingen.

15. De staat betaalt alleen schadeloosstelling *wanneer geen volledige schadeloosstelling* uit andere bron (de dader, sociale verzekering, enz.) mogelijk is.

Zoals uit de artikelen 9 en 10 blijkt, kan uit deze bepaling echter niet worden afgeleid dat de staat niet bij wijze van overbruggingsmaatregel een schadeloosstelling aan het slachtoffer kan verstrekken, in afwachting van de afloop van een gerechtelijke of buitengerechtelijke actie (arbitrage) ter vergoeding van de schade. Een slachtoffer dat dringend hulp nodig heeft, kan niet altijd de uitslag van een vaak ingewikkelde procedure afwachten (verg. par. 8 van resolutie (77)27). In dergelijke gevallen kunnen de overeenkomstsluitende staten bepalen dat de staat of de bevoegde autoriteit gesubrogeerd kan worden in de rechten van degene die schadeloos is gesteld voor het bedrag van de betaalde schadevergoeding (artikel 10) of, indien degene die schadeloos is gesteld later genoegdoening uit andere bron verkrijgt, het toegekende bedrag geheel of gedeeltelijk kan terugvorderen (artikel 9).

16. Strafbare feiten op grond waarvan schadeloosstelling aan het slachtoffer kan worden betaald, dienen:

- opzettelijk te zijn gepleegd;
- met geweld te zijn gepleegd;
- de directe oorzaak te hebben gevormd van ernstig lichamelijk letsel of schade voor de gezondheid.

17. Het Verdrag is alleen van toepassing op *opzettelijke* misdrijven, omdat deze bijzonder ernstig zijn en minder dikwijls aanleiding tot schadeloosstelling geven dan niet-opzettelijke strafbare feiten, waaronder de gehele scala van verkeersovertredingen valt en die in beginsel door middel van andere stelsels zijn geregeld (particuliere verzekeringen, sociale verzekering, enz.).

18. Het *geweld* waarmee de dader is opgetreden, hoeft niet fysiek te zijn. Er kan ook schadeloosstelling worden betaald in gevallen van psychisch geweld (bij voorbeeld ernstige bedreiging) waardoor ernstig letsel of de dood is veroorzaakt.

19. Het Verdrag heeft ten doel slachtoffers van misdrijven tegen het *leven, de lichamelijke integriteit en de gezondheid* te beschermen.

De term *gezondheid* kan, in overeenstemming met de nationale wetgeving, zowel geestelijke als lichamelijke gezondheid betekenen.

Het letsel moet *ernstig* zijn, en het *rechtstreekse gevolg* zijn van het misdrijf; het oorzakelijk verband moet duidelijk zijn aangetoond.

In verband zowel met het beginsel van de solidariteit, dat eist dat ernstig leed en letsel worden verminderd, als met het oog op de financiële aspecten, heeft het Verdrag geen betrekking op:

- gering letsel of letsel dat niet het rechtstreekse gevolg van het misdrijf is;
- schade aan andere belangen, met name goederen.

Vergiftiging, verkrachting en brandstichting dienen ook als opzettelijk geweld te worden beschouwd.

20. De personen die voor schadeloosstelling in aanmerking komen, zijn:

a. *Het slachtoffer*

In het geval van ernstig lichamelijk letsel of schade aan de gezondheid moet de schadeloosstelling rechtstreeks aan het slachtoffer worden betaald. Degenen die te zijnen laste komen, profiteren daarvan indirect.

Onder slachtoffers van geweldmisdrijven kunnen ook degenen vallen die zijn gewond of gedood toen zij trachtten een strafbaar feit te voorkomen, of

de politie te helpen het strafbare feit te voorkomen, de dader aan te houden of het slachtoffer te helpen.

b. Degenen die ten laste kwamen van personen die ten gevolge van een geweldsmisdrijf zijn overleden

De overeenkomstsluitende partijen dienen deze term volgens hun eigen criteria te omschrijven (kinderen, echtgeno(o)t(e), enz.

21. Schadeloosstelling uit de openbare middelen moet worden betaald aan het slachtoffer *ongeacht of de dader wordt vervolgd of veroordeeld*.

Bepaalde categorieën delinquenten, als omschreven in de nationale wetgeving, (bij voorbeeld minderjarigen, geesteszieken, enz.) kunnen niet worden vervolgd, daar wordt aangenomen dat zij niet voor hun daden aansprakelijk zijn.

Daders die wel zijn vervolgd, kunnen mogelijk om andere redenen niet worden veroordeeld (bij voorbeeld bij handelingen uit noodzaak). De staat kan dan toch schadevergoeding betalen, zelfs met betrekking tot deze daden, wanneer op andere wijze geen volledige schadeloosstelling mogelijk is.

Artikel 3

22. In dit artikel worden de internationale aspecten van de schadeloosstelling van slachtoffers van geweldsmisdrijven geregeld.

23. Evenals in de voorgaande resolutie (77)27 wordt in het Verdrag het beginsel van de «territorialiteit» erkend – de schadeloosstelling moet worden betaald door de staat op wiens grondgebied het misdrijf werd gepleegd.

Wanneer een misdrijf gedeeltelijk in één en gedeeltelijk in een andere staat is gepleegd, dient de schadeloosstelling te worden betaald door de staat waar het slachtoffer of degenen die te zijnen laste kwamen permanent verblijven, mits het misdrijf gedeeltelijk op het grondgebied van die staat is begaan.

Het Verdrag voorziet niet in schadeloosstelling van onderdanen die tijdens hun verblijf in het buitenland het slachtoffer van een geweldsmisdrijf zijn geworden, maar niets staat de overeenkomstsluitende partijen in de weg om in bepaalde gevallen het nationaliteitsbeginsel te erkennen.

24. Schadeloosstelling van slachtoffers van geweldsmisdrijven, die vreemdeling zijn, op dezelfde voet als eigen onderdanen – waarin reeds in sommige lid-staten van de Raad van Europa is voorzien – lijkt met name noodzakelijk om de volgende redenen:

- de solidariteit en de billijkheid eisen dat de staat, onder bepaalde voorwaarden, bijdraagt aan de schadeloosstelling van andere slachtoffers op zijn grondgebied dan alleen zijn eigen onderdanen;
- buitenlanders dragen dikwijls bij aan de economische en sociale ontwikkeling van een land (bij voorbeeld als migrerende werknemers); zij moeten daarom dezelfde voordelen genieten als onderdanen.

25. In het Verdrag wordt een omschrijving gegeven van de verschillende categorieën vreemdelingen die recht hebben op schadeloosstelling:

a. Onderdanen van lid-staten van de Raad van Europa die het Verdrag hebben bekrachtigd, en onderdanen van staten die geen lid zijn en die tot het Verdrag zijn toegetreden. Deze bepaling is in overeenstemming met het wederkerigheidsbeginsel.

b. Onderdanen van alle lid-staten van de Raad van Europa, die permanent verblijven in de staat op wiens grondgebied het strafbare feit is gepleegd.

Het voornaamste doel van deze bepaling, waarmee wordt afgeweken van het wederkerigheidsbeginsel, is de bescherming van migrerende werknemers, dikwijls behorend tot de bevolkingsgroep met het laagste inkomen, die niettemin een bijdrage aan de economie van het gastland leveren en niet de dupe behoren te worden van het feit dat de staat van herkomst het Verdrag nog niet kan bekrachtigen.

Schadeloosstelling van alle buitenlandse slachtoffers van geweldsmisdrijven, zonder de eis van reciprociteit, is ook aanbevolen door het Elfde Internationale Congres inzake strafrecht (Boedapest, 1974, punt A.7 van de conclusies).

26. Het begrip «permanent verblijf» moet worden opgevat met inachtneming van resolutie (72)1 van het Comité van Ministers inzake de unificatie van de begrippen «woonplaats» en «verblijfplaats».

27. Hoewel het Verdrag minimumvoorzieningen bevat, behoeft dit de staten er niet van te weerhouden schadeloosstelling uit te keren aan:

- onderdanen van een staat (en niet alleen onderdanen van lid-staten van de Raad van Europa), die permanent op hun grondgebied verblijven;
- alle vreemdelingen (waardoor ook toeristen schadeloosstelling zouden kunnen verkrijgen).

Artikel 4

28. In dit artikel worden, als minimumvereiste, de onderdelen van de schade opgenoemd waarvoor een passende schadeloosstelling moet worden betaald, wanneer in een bepaald geval is bewezen dat daarvan sprake is. Deze elementen zijn:

- verlies van inkomsten (bij voorbeeld men kan zich niet bewegen door letsel);
- medische kosten (waarbij inbegrepen kunnen zijn kosten van voorgeschreven middelen en behandelingen, en van behandeling door een tandarts);
- ziekenhuiskosten;
- begrafenis kosten;
- in het geval van personen die ten laste kwamen (kinderen, echtgenoot(e), enz.) wegvallen van de zorg voor levensonderhoud.

Andere mogelijke elementen, afhankelijk van de bepalingen van de nationale wetgeving, zijn:

- geleden pijn en smart (pretium doloris);
- verminderde levensverwachting;
- bijkomende kosten ten gevolge van invaliditeit, veroorzaakt door een misdrijf.

De schadeloosstelling voor deze onderdelen dient te worden berekend door de staat die haar betaalt, in overeenstemming met de normen die in het algemeen worden aangelegd met betrekking tot de sociale verzekering of de particuliere verzekering, dan wel in overeenstemming met de normale praktijk in het burgerlijke recht.

Artikel 5

29. Volgens dit artikel is vaststelling mogelijk van:

- Een *bovengrens* aan de schadeloosstelling.

Aangezien de voor schadeloosstelling van slachtoffers van geweldsmisdrijven bestemde openbare middelen niet onuitputtelijk zijn, kan het nodig zijn in bepaalde omstandigheden een plafond met betrekking tot de schadeloosstelling aan te brengen.

– Een *benedengrens*, waarbeneden geen schadeloosstelling wordt uitgekeerd.

In overeenstemming met het beginsel «de minimis non curat praetor», wordt door deze bepaling de reikwijdte van het Verdrag beperkt, ten einde schade van geringe omvang, die gemakkelijk door het slachtoffer kan worden gedragen, van toepassing van de Overeenkomst uit te sluiten.

30. Het is duidelijk dat in het Verdrag geen limieten in vastgestelde bedragen kunnen worden opgenomen, aangezien inkomsten en levensstandaard van staat tot staat verschillen. Uit deze verschillen volgt dat de bedragen die door de diverse staten als schadeloosstelling worden toegekend, zullen uiteenlopen, en dit zal in het bijzonder in het oog springen in de gevallen waarin buitenlandse slachtoffers schadeloos zullen worden gesteld. Het is gewenst dat in dergelijke gevallen rekening wordt gehouden met de levensstandaard in het land waar het slachtoffer zijn gewone verblijfplaats heeft. Bij de vaststelling van de grenzen dient in het bijzonder acht te worden geslagen op:

- bestuurlijke beperkingen (bij voorbeeld de in de afzonderlijke staten ter beschikking staande middelen);
- financiële factoren (bij voorbeeld de hoogte van de lonen of van de medische kosten of ziekenhuiskosten).

Deze grenzen kunnen van toepassing zijn hetzij op het totale bedrag aan schadevergoeding in een bepaald geval, hetzij op de afzonderlijke onderdelen van de schadevergoeding, bij voorbeeld verlies van inkomsten of geleden pijn en smart.

Artikel 6

31. Het verzoek tot schadeloosstelling van een slachtoffer, of in het geval dat deze is overleden, van degenen die te zijnen laste kwamen, dient te worden gedaan binnen een bepaalde periode, die door de staten overeenkomstig hun eigen criteria dient te worden vastgesteld.

Het verzoek moet zo spoedig mogelijk nadat het misdrijf is gepleegd, worden gedaan, zodat:

- a. het slachtoffer hulp kan ontvangen indien het er lichamelijk of geestelijk slecht aan toe is; en
- b. de schade, alsmede het bedrag daarvan, zonder al te veel moeilijkheden kan worden vastgesteld.

Artikel 7

32. Aangezien schadeloosstelling van het slachtoffer uit de openbare middelen een daad is van sociale solidariteit, kan zij niet nodig zijn wanneer het slachtoffer of degenen die te zijnen laste kwamen duidelijk vermogend zijn. In een dergelijk geval kan de staat zijn bijdrage in de schadeloosstelling van het slachtoffer verminderen of zelfs inhouden, zonder de schijn op zich te laden op onrechtvaardige wijze tussen zijn burgers te discrimineren. Deze bepaling mag echter niet zo worden uitgelegd, als zou het een staat daardoor niet mogelijk zijn schadeloosstelling toe te kennen in andere gevallen dan in die waar de behoefte daaraan duidelijk aanwezig is.

Evenmin belet deze bepaling staten schade te vergoeden, ongeacht de financiële positie van het slachtoffer of van degenen die te zijnen laste kwam (bij voorbeeld op dezelfde wijze als uitkeringen aan oorlogsslachtoffers).

Artikel 8

33. Terwijl in artikel 7 een objectieve maatstaf is opgenomen ter beperking of inhouding van de schadeloosstelling, maakt artikel 8 het mogelijk dat de

schadeloosstelling wordt verminderd of ingehouden ten gevolge van onjuist gedrag van het slachtoffer.

34.a. Onjuist gedrag van het slachtoffer ten aanzien van het misdrijf of de geleden schade

Het komt vaak voor dat er een zekere wisselwerking bestaat tussen het gedrag van het slachtoffer en dat van de delinquent. Het eerste lid van artikel 8 heeft betrekking op gevallen waarin het slachtoffer het strafbare feit uitlokt, bij voorbeeld door buitengewoon provocatief of agressief gedrag, of waarin hij heviger geweld veroorzaakt door een strafbare vergeldingsactie, alsmede op gevallen waarin het slachtoffer door zijn gedrag bijdraagt aan de veroorzaking of verergering van de schade (bij voorbeeld door onredelijke weigering van medische behandeling).

De weigering het strafbare feit bij de politie aan te geven of medewerking te verlenen aan de justitiële autoriteiten kan eveneens grond opleveren voor vermindering of inhouding van schadevergoeding.

35.b. Lidmaatschap van groepen of organisaties die zich bezighouden met het begaan van strafbare feiten of het plegen van gewelddaden

Wanneer het slachtoffer tot de wereld behoort van de georganiseerde misdaad (bij voorbeeld de handel in verdovende middelen) of van organisaties die gewelddaden plegen (bij voorbeeld terroristenorganisaties), kan hij worden geacht daarmee de sympathie van de gemeenschap als geheel of de mogelijkheid een beroep te doen op de solidariteit van die gemeenschap te verspelen. Dientengevolge kan schadeloosstelling geheel of gedeeltelijk aan het slachtoffer worden geweigerd, zelfs als het misdrijf dat de schade veroorzaakte niet rechtstreeks verband hield met de bovenvermelde activiteiten.

36.c. Schadeloosstelling in strijd met het rechtsgevoel of met de openbare orde («ordre public»)

De staten die een stelsel van schadeloosstelling hebben ingevoerd, willen in het algemeen een zekere armslag behouden bij de toekenning van schadeloosstelling, en de mogelijkheid hebben deze in bepaalde gevallen te weigeren, wanneer een gebaar van solidariteit duidelijk in strijd zou zijn met de openbare mening of het algemene belang, dan wel met de grondslagen van de wetgeving van die staat. In dit licht gezien, kan aan een beruchte misdadiger die het slachtoffer is geworden van een geweldmisdrijf schadeloosstelling worden geweigerd, zelfs indien het desbetreffende misdrijf geen verband hield met zijn misdadige activiteiten.

37. De beginselen die ten grondslag liggen aan de inhouding of vermindering van de schadeloosstelling gelden niet alleen met betrekking tot het slachtoffer in persoon, maar ook met betrekking tot degenen die ten laste kwamen van een slachtoffer dat ten gevolge van een geweldmisdrijf is overleden.

Artikel 9

38. Ter vermijding van dubbele schadeloosstelling kan reeds van de dader of uit andere bron verkregen schadevergoeding worden afgetrokken van het bedrag van de schadeloosstelling die uit de openbare middelen moet worden betaald.

De overeenkomstsluitende staten dienen zelf te bepalen welke bedragen aldus moeten worden afgetrokken. In sommige lid-staten kunnen bedragen die krachtens een particuliere verzekering aan het slachtoffer zijn betaald in principe niet van de schadeloosstelling worden afgetrokken.

39. De staat kan verlangen dat de schadeloosstelling die het slachtoffer van de delinquent of uit andere bron ontvangt na schadeloos te zijn gesteld uit de openbare middelen, geheel of gedeeltelijk (afhankelijk van de hoogte van het ontvangen bedrag) wordt terugbetaald aan de staat of de autoriteit die schadeloosstelling uit de openbare middelen heeft uitgekeerd.

Dit geval kan zich bij voorbeeld voordoen wanneer:

- een slachtoffer dat in behoeftige omstandigheden verkeert schadeloosstelling van staatswege ontvangt in afwachting van een beslissing in een geding dat tegen een delinquent of een instelling is aangespannen;
- de dader spoorloos is ten tijde van de schadeloosstelling uit de openbare middelen, maar later wordt gevonden en veroordeeld en het slachtoffer geheel of gedeeltelijk schadeloos stelt.

40. Ten slotte is het nodig dat de autoriteit die de schadeloosstelling heeft uitgekeerd, op de hoogte wordt gebracht van latere schadevergoedingsuitkeringen. In sommige staten doen de rechterlijke colleges de autoriteit die schadevergoeding heeft uitgekeerd mededeling van toekenningen aan het slachtoffer, zodat de terugbetaling van de door die autoriteit betaalde schadeloosstelling wordt vergemakkelijkt.

Artikel 10

41. Wanneer het slachtoffer of degenen die te zijnen laste kwamen schadeloosstelling uit de openbare middelen ontvangen, kunnen hun rechten jegens de delinquent of andere bronnen van schadeloosstelling (sociale verzekering, enz.) in overeenstemming met de nationale wetgeving overgaan op de staat of de autoriteit die de schadeloosstelling heeft uitgekeerd; deze kunnen dan maatregelen nemen om op die basis de desbetreffende bedragen terug te verkrijgen.

Artikel 11

42. In de staten met een stelsel voor betaling van schadeloosstelling uit de openbare middelen is het gebleken dat daarvan zelden gebruik wordt gemaakt. Dit is voornamelijk te wijten aan de onbekendheid van het publiek met het bestaan van zulke regelingen. Een betere voorlichting van het publiek is hier noodzakelijk.

De voornaamste verantwoordelijkheid voor voorlichting van het slachtoffer betreffende zijn recht op schadeloosstelling dient te berusten bij de autoriteiten en instellingen waarmee deze te maken heeft onmiddellijk na het strafbare feit (de politie, ziekenhuizen, de rechter-commissaris, het parket van de officier van justitie, enz.). Dergelijke instellingen zouden behoren te beschikken over door de bevoegde autoriteiten speciaal uitgegeven voorlichtingsmateriaal, om dit, in het voorkomende geval, aan de betrokken personen te doen toekomen.

Ook de massamedia (pers, radio, televisie) zouden behulpzaam kunnen zijn bij de informatie van het publiek in deze materie.

DEEL II

Internationale samenwerking

Artikel 12

43. Op verschillende terreinen met betrekking tot de uitvoering van dlt Verdrag kan samenwerking tussen de overeenkomstsluitende staten noodzakelijk zijn, met name wat betreft:

- informatie inzake de mogelijkheid van schadeloosstelling van een slachtoffer uit het buitenland in diens land van herkomst;

- de wijze waarop een staat die een slachtoffer schadeloos stelt, terugbetaling kan vragen van een in het buitenland wonende delinquent (of van een buitenlandse instelling, bij voorbeeld een instelling op het gebied van de sociale verzekering);
- gegevens van de kant van medische autoriteiten of werkgevers.

44. In het kader van de Raad van Europa gesloten verdragen zouden van nut kunnen zijn bij de internationale samenwerking op dit gebied. In het bijzonder kan worden gedacht aan het Europees Verdrag aangaande wederzijdse rechtshulp in strafzaken en het daarbij behorende Protocol, en aan het Europees Verdrag inzake de verkrijging in het buitenland van informatie en bewijs in administratiefrechtelijke zaken. Tevens kunnen door de overeenkomstsluitende partijen tot stand gebrachte bilaterale en multilaterale overeenkomsten van nut zijn.

45. In artikel 12 wordt de overeenkomstsluitende partijen niet alleen aanbevolen elkaar bijstand te verlenen in alle aangelegenheden waarop het Verdrag betrekking heeft, maar wordt ook geëist dat de staten, bij de bekrachtiging van het Verdrag of de toetreding daartoe, een centrale autoriteit aanwijzen om verzoeken om bijstand in ontvangst te nemen en maatregelen op grond daarvan te treffen. Dit betekent niet dat een staat met meer dan één schadeloosstellingsstelsel niet meer dan één bevoegde autoriteit kan aanwijzen.

Artikel 13

46. In dit artikel is aangegeven dat het Europese Comité inzake strafrechtelijke vraagstukken op de hoogte moet worden gehouden van de toepassing van het Verdrag in de overeenkomstsluitende staten.

47. Daartoe nemen de overeenkomstsluitende staten de verplichting op zich, periodiek gegevens betreffende nieuwe wetgeving of regelingen inzake schadeloosstellingsstelsels mee te delen; hiermee worden bepalingen bedoeld betreffende de wijze van functioneren van deze stelsels, die van enig belang zijn, en niet louter interne voorschriften.

48. Door deze informatie:

- a. zal het het CDPC gemakkelijker worden gemaakt voldoende documentatiemateriaal te verzamelen om dit aan de lid-staten die daarom vragen ter beschikking te stellen (bij voorbeeld lid-staten die voornemens zijn een schadeloosstellingsstelsel in het leven te roepen), en
- b. zal het CDPC in staat worden gesteld moeilijkheden die zich bij de toepassing van het Verdrag voordoen te signaleren en te bezien of het nodig is vergaderingen te houden ten einde dergelijke problemen op te lossen, dan wel of er protocollen bij het Verdrag dienen te worden opgesteld.

DEEL II

Slotbepalingen

Artikelen 14 t/m 20

49. Deze artikelen zijn gebaseerd op de in de Europese verdragen gebruikelijke slotbepalingen.